

Bijlage 1 Samenvatting Beleidsbrief Landbouw provincie Fryslân

1. Vooraf

De nieuwe beleidsbrief Landbouw is opgesteld omdat de landbouwsector in Fryslân voor grote uitdagingen staat, zoals de stikstofcrisis, klimaatdoelen en veranderende Europese en nationale beleidskaders. De provincie wil met eigen middelen en beleid inspelen op deze veranderingen en zorgen dat Fryslân dé landbouwprovincie van Nederland blijft. Fryslân wil een eigen koers varen om de landbouwsector toekomstbestendig te maken. De nadruk ligt op brede welvaart, duurzaamheid en maatwerkoplossingen die passen bij de Friese landbouw.

De beleidsbrief is opgesteld in samenwerking met boeren, belangenorganisaties, kennisinstellingen en terreinbeheerders. Hun inbreng heeft geleid tot een breed gedragen visie. De brief dient als basis voor een uitvoeringsagenda met concrete doelstellingen.

De brief richt zich op niet-ruimtelijke aspecten van landbouwbeleid, maar bevat ook een ambitie om naar een landbouwhoofdstructuur (LHS) toe te werken. Het biedt richting aan de inzet van Friese middelen en het beïnvloeden van landelijk en Europees beleid.

2. Boerdiversiteit, nu en in de toekomst

Fryslân kent diverse landschappen (veen, klei, zand, waddengebied) met verschillende vormen van landbouw. Deze diversiteit maakt de sector robuust en veerkrachtig. Het behoud van deze diversiteit is een kernprincipe in deze beleidsbrief.

De provincie ondersteunt vijf ontwikkelpaden voor boeren:

1. Hightech open systemen: Precisie technologie, robotica en kringloopprincipes.
2. Zo duurzaam mogelijke systemen: Regeneratieve en biologische landbouw.
3. Natuur- en landschapsbeheer: Agrarisch natuurbeheer en natuur inclusieve landbouw.
4. Multifunctionele landbouw: Activiteiten zoals zorg, recreatie en korte ketens.
5. Hightech gesloten systemen: Gespecialiseerde productie in bijvoorbeeld glastuinbouw en de hokdierbedrijven.

Voor alle boeren blijven bestaande ondersteuningsmogelijkheden beschikbaar, zoals:

- Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb).
- Europese subsidies (GLB) en eco-regelingen.
- Innovatie en kennisdeling via regionale platforms.

3. Verdienvermogen en perspectief

De melkveehouderij en akkerbouw zijn vitale sectoren, maar boeren worstelen met stijgende kosten en onzekerheid door regelgeving, zoals het verlies van derogatie. De provincie streeft naar een economisch gezond perspectief voor boeren. Acties omvatten:

- Productieomstandigheden verbeteren: Investeren in infrastructuur, verkaveling en nutsvoorzieningen.
- Stimuleren van aanvullende activiteiten zoals recreatie, energieproductie en korte ketens.
- Beloning voor bovenwettelijke duurzaamheidsinspanningen via duurzaamheidsindicatoren (KPI's).
- Ondersteuning van jonge boeren bij bedrijfsopvolging.
- Focus op producten met toegevoegde waarde, zoals streekproducten.
- Duurzaamheid belonen: Boeren financieel belonen voor bovenwettelijke prestaties via KPI's.
- Investeren subsidiëren: Via regelingen zoals stikstofreductiesubsidies.
- Afwaarderen van landbouwgrond: Alleen in uitzonderlijke gevallen, zoals bij peilverhoging.

4. Goed, veilig en voldoende voedsel

De provincie richt zich op het versterken van voedselzekerheid en kwaliteit door:

1. Voortbouwen op de rol van Fryslân als landbouwprovincie.
2. Focus op hoogwaardige eiwitproductie in zuivel en plantaardige alternatieven.
3. Faciliteren van de transitie naar plantaardige eiwitten.
4. Versterken van lokale voedselsystemen via korte ketens.
5. Aanpakken van klimaatveranderingseffecten in de agrofoodsector.

5. Vertrouwen in innovatie

Innovatie wordt gezien als cruciaal voor de toekomst van de Friese landbouw. De provincie ondersteunt onderzoek, experimenten en technologie, zoals precisielandbouw, regeneratieve landbouw en emissiereductie.

Ambities voor innovatie:

De provincie ziet innovatie als essentieel voor een toekomstbestendige landbouwsector.

Focusgebieden zijn:

1. Onderzoek stimuleren via challenges en subsidies.
2. Ontwikkeling van ideeën naar producten of diensten ondersteunen.
3. Resultaten borgen door monitoring en samenwerking met landelijke programma's.
4. Experimenteren in pilots en fieldlabs, bijvoorbeeld regeneratieve landbouw.
5. Innovaties toepassen door middel van subsidies zoals de stikstofreductieregeling.

6. Grond en ruimte

De provincie wil landbouwgrond beschermen en werkt aan een landbouwhoofdstructuur (LHS) met bescherming van hoogwaardige landbouwgrond. Functieveranderingen van landbouwgrond worden zorgvuldig afgewogen, bijvoorbeeld via een Landbouweffectrapportage (LER). Meervoudig ruimtegebruik, zoals combinaties van landbouw met natuurbeheer, wordt aangemoedigd. Kapitaalvernietiging voorkomen: Modernere bedrijven behouden en verplaatsing faciliteren. Ruimtelijk gedifferentieerd sturen: Bij Natura2000-gebieden stimuleren van natuur inclusieve landbouw.

7. Bodem en water

De provincie zet in op:

- Verbetering van waterkwaliteit via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.
- Duurzaam bodemgebruik, met aandacht voor organische stofopbouw en bestrijding van verdichting.
- Klimaatadaptatie, zoals het tegengaan van verdroging, verzilting en veenoxidatie.

Specifieke uitdagingen:

- Veenweidegebieden: Peilverhoging en nieuwe teelten verkennen.
- Zandgronden: Water vasthouden en ecologische kwetsbaarheid respecteren.
- Kleigronden: Werken aan bodemverdichting en beheersen van verzilting.

8. Biodiversiteit

Fryslân stimuleert biodiversiteit en natuurbeheer in samenwerking met boeren. Acties omvatten:

- Langetermijnvergoedingen voor natuurbeheer via ANLb.
- De boer als natuurbeheerder: Integratie van Natuurnetwerk Nederland (NNN) in bedrijfsvoering.
- Behoud van traditionele Friese rassen en gewassen. Promotie van agrobiodiversiteit en streekproducten.
- Predatiebeheer: Aanpak van schade door roofdieren en ganzen.

Bijna 36% van de Friese boeren neemt deel aan het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), gericht op biodiversiteit en landschapsbehoud.

9. Kringlopen

De provincie bevordert het sluiten van kringlopen door:

- Vermindering van kunstmestgebruik via stikstofbindende gewassen en mestverwerking.
- Samenwerking tussen akkerbouw en veehouderij.
- Stimulering van renure-meststoffen zodra deze dezelfde status krijgen als kunstmest.

Hoofdpijnen:

1. Lobby in Europa voor regionale derogatie om de stikstofbalans te optimaliseren.
2. Efficiënter mineralengebruik door het stimuleren van stikstofbindende gewassen en renure-meststoffen.
3. Meer mestverwerking zowel op bedrijven als via regionale samenwerking.

10. Agrofood en economie

De provincie wil de agrofoodsector in Fryslân versterken door:

- Innovaties en onderzoek in voedselproductie te ondersteunen.
- Bedrijfsmodellen te ontwikkelen voor verduurzaming en korte ketens.
- Samen te werken binnen Europese programma's en regionale initiatieven.

11. Het Friese kennisnetwerk

Fryslân bouwt aan een kennisnetwerk om boeren te ondersteunen bij innovaties en verduurzaming. Het netwerk verbindt onderzoeksinstituten, overheden en bedrijven en speelt een centrale rol in kennisdeling.

12. Financiën

De provincie heeft €2 miljoen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van deze beleidsbrief. De uiteindelijke doelen worden geconcretiseerd in een uitvoeringsagenda. Samenwerking met het Rijk en de EU is essentieel om extra middelen en beleidsruimte te verkrijgen.

BIJLAGE

Specifieke sectoren: overzicht van niche-landbouw in Fryslân

De bijlage bespreekt sectoren binnen de Friese landbouw die naast melkveehouderij en akkerbouw een belangrijke rol spelen. Hoewel deze sectoren kleiner zijn in omvang, dragen ze bij aan de diversiteit en robuustheid van de landbouw in Fryslân.

1. Varkenshouderij

- Kenmerken:** De varkenshouderij in Fryslân is relatief klein, vooral gericht op de productie van vleesvarkens.
- Uitdagingen: Streng milieuwetgeving en maatschappelijke kritiek. Er wordt gewerkt aan verduurzaming, zoals reductie van emissies en gebruik van circulaire grondstoffen.
- Kansen: Nichemarkten zoals biologisch vlees en streekproducten.

2. Geitenhouderij

- Kenmerken: Een groeiende sector, met een focus op melkproductie. Geitenmelk wordt verwerkt tot kaas en andere zuivelproducten.
- Uitdagingen: Maatschappelijke zorgen over volksgezondheid (zoals Q-koorts) en de druk op milieuruimte.
- Kansen: Innovatie in voedselsystemen en exportmogelijkheden.

3. Schapenhouderij

- Kenmerken: Vooral gericht op natuurbeheer en landschapsbehoud. Schapen worden ingezet voor begrazing van natuur- en dijkgebieden.
- Uitdagingen: Economische haalbaarheid door lage opbrengsten per dier.
- Kansen: Schapenhouderij versterkt biodiversiteit en kan bijdragen aan de circulaire economie.

4. Pluimveehouderij

- Kenmerken: Gericht op de productie van eieren en vlees, met een toenemend aandeel vrije-uitloop- en biologische bedrijven.
- Uitdagingen: Kritiek op dierenwelzijn en milieubelasting.
- Kansen: Vraag naar duurzame en lokaal geproduceerde eieren groeit.

5. (Glas)tuinbouw

- Kenmerken: De Friese glastuinbouw is kleinschalig en gericht op nicheproducten zoals biologische groenten, bloemen en kruiden.
- Uitdagingen: Energieprijzen en krapte op de arbeidsmarkt.
- Kansen: Innovatie in energiezuinige teeltmethoden en kortere ketens.

Algemene observaties uit de bijlage

De kleinere sectoren dragen bij aan de diversiteit van de landbouw in Fryslân, maar hebben gemeenschappelijke uitdagingen zoals maatschappelijke druk, milieuwetgeving en economische haalbaarheid. Innovatie, nichemarkten en circulaire economie bieden echter kansen voor toekomstbestendigheid.

De provincie ondersteunt deze sectoren door middel van subsidies, kennisdeling en samenwerkingen om hun rol binnen een duurzamere Friese landbouw te versterken.